

N:o 68.

af herr **Lindblad**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till visst tillägg till de af 1908 års Riksdag antagna förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner.

Vid fjorårets riksdag föreslog jag vid behandling af stadgan om utarrendering af kronodomän, att däri skulle införas samma förbehåll i kontrakten, som dittills alltid varit sed, att nämligen arrendatorn vore skyldig afstå delar af arrenderadt område, när så erfordrades för *allmänt* behof. Förslaget bekämpades då och gick ej heller igenom: den allmänna arrendelagen var för ny. Då man emellertid nu synes vara villig till återtåg från den strängt juridiskt-formalistiska principen, ger mig detta mod att draga fram ett annat praktiskt kraf, eftersom man nu ändå tvingas att ändra författningen. I förbigående vill jag blott nämna, att en kommitté, som varit tillkallad för att föreslå grunder för utarrendering af *landtförsvarets* fastigheter, enhälligt kommit till det resultat, att dylika upplåtelse *måste förutsätta rätt* att äfven under arrendetiden kunna vidtaga ändrad disposition af ett öfningsfält eller annat utarrenderadt område och således absolut kräfva en dylik lagändring, som Kungl. Maj:t nu föreslår.

I fråga om kronans domäner ha vid upprepade riksdagar motioner väckts om försäljning af lägenheter i större omfattning än som nu sker. Vid årets riksdag föreligger regeringsproposition till förordning härom.

Jag har med anledning därpå i motion (n:o 58) påpekat vissa önskemål, så att man ej må binda domänuppskattningarna och i sista hand Kungl. Maj:t vid alltför stränga detaljföreskrifter härutinnan, utan att domänintendenterna med domänstyrelsens och Kungl. Maj:ts slutliga bestämmande må kunna »laga efter omständigheterna». I den kungl. propositionen härom (n:o 41) visar utredningen, att ett nära nog enstämmigt uttalande gjorts därom, att man *under arrendetiden* borde kunna afsöndra lägenheter, så snart nämligen allvarliga spekulanter framträdde. Att såsom nu blott hvar 20:de år kunna göra försäljningen från domänerna vore olämpligt; man borde kunna passa verkliga tillfällen, närhelst de komma. Och äfvenså kunde man därmed bättre hafva i sin hand att sälja de aflägsnare delarna först och bibehålla de centralare delarna kring den gamla åbyggnaden i det längsta. En bättre skötsel under tiden skulle helt visst därigenom komma äfven de föreslagna salulotterna till del. Och arrendatorns berättigade intressen kunde väl tillvaratagas genom stadgandet om *minskadt arrende och skadestånd*. I flertalet fall skulle öfverenskommelser härutinnan rentaf göra sig själfva, ty arrendatorn finge äfven skogsbackarna utnyttjade och inkomstgifvande och kunde i rätt många fall öka tillgången på jordbruksarbetare till egen nytta.

I denna riktning hafva uttalat sig Konungens befallningshafvande i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kalmar, Gottlands, Kristianstads, Malmöhus, Hallands och Örebro län; domänintendenterna i samma län hafva med ett enda undantag kraftigt betonat samma deras på verklig erfarenhet grundade mening med understöd jämväl af domänintendenterna i Skaraborgs, Älfsborgs och Västmanlands län. Uppfattningen är således tämligen odelad härutinnan inom de hufvudsakligen jordbruksidkande delarna af landet. Äfven hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Södermanland och Västmanland samt öfverjägmästaren i västra distriktet af Skaraborgs län uttala samma mening. Vid domänintendenternas möte i februari 1907 dryftades samma förslag under så godt som allmänt gillande, och slutligen har domänstyrelsen den 21 oktober 1907 uttalat ett bestämdt tillstyrkande (sid. 41 i Kungl. Maj:ts proposition n:o 41).

I förevarande fråga yttrar jordbruksministern sid. 48, 49:

»Härvid framställer sig först frågan, om ej den nuvarande ordningen för upplåtelsebör bör ändras så tillvida, att underhandsupplåtelse blir det sätt, som så godt som uteslutande kommer till användning. Jag delar i detta hänseende till alla delar deras mening, som anse, att uti den nuvarande ordningen, enligt hvilken anbud med all makt skall sökas framkalladt, så snart beslut om upplåtelsen fattats, ligger ett af de största

felen hos det nuvarande systemet. Det synes mig ock, som om det skulle varit den lyckligaste lösningen, om, på sätt domänstyrelsen uttalat, det kunde i arrendekontrakten om kronans jordbruksdomäner intagas förbehåll om skyldighet för arrendator att, om visst område af arrenderad egendom under arrendetiden kunde finna användning för ändamål, hvarom nu är fråga, afstå området mot skälig nedsättning i arrendet. Därigenom skulle man kunna vinna en samstämmighet mellan kronans och arrendatorns intressen, som icke i samma utsträckning torde stå att vinna på annat sätt. Emellertid torde en sådan bestämmelse komma i bestämd strid mot stadgandet i 2 kapitlet 3 § af den nya nyttjanderättslagen och således icke kunna ifrågakomma utan en lagändring, om hvilken det emellertid ännu torde vara för tidigt att väcka förslag, helst äfven andra utvägar, om än icke fullt så effektiva, synas stå till buds.»

Då statsutskottet nu går att behandla Kungl. Maj:ts proposition n:o 41, skall helt visst visa sig, att de af statsrådet anbefallda »andra utvägar, om än icke fullt så effektiva,» blifva i allmänhet mycket svårhandterliga och med all säkerhet ägnade att medföra, det vissa kronans domäner under väntetiden före lotternas försäljning somligstades snart sagdt råka i lägervall och få afyttras i försämradt skick till underpris. Konsten blir gifvetvis att tillförsäkra kronodomänerna allt fortfarande *god skötsel* och *samtidigt* möjliggöra styckning och försäljning under hand. Rätta och enda botemedlet är af departementschefen angifvet i ordet *lagändring*. Då sådan nu föreslås af andra orsaker, synes också rätta tillfället vara inne, när man samtidigt sysslar med ändring af 1896 års domänförfattning. Jag har svårt att föreställa mig, att undersökning eller tillgodogörande af mineralfyndighet skall kunna vara ett kraftigare motiv till lagändring än det vid flerfaldiga riksdagar framkomna yrkandet om tillgodoseende af egnahemsidén genom ett rationellt styckande af kronodomäner.

Med stöd af det anförda tillåter jag mig föreslå,

att Riksdagen behagade under gifven förutsättning antaga följande tillägg till Kungl. Maj:ts proposition n:o 122:

1:o) att arrendatorn skall vara pliktig ej mindre att, mot skälig nedsättning i arrendeafgiften samt skadestånd, afstå till fastigheten hörande område, *om det i kontraktet angifvits som egnahemsområde, eller där sådant påfordras antingen för allmänt ändamål — — afsedda området; samt*

2:o) att där arrendator nödgas afstå från i kontraktet angifvet egnahemsområde eller för undersökning eller tillgodogörande af mineralfyndighet annan till fastigheten hörande mark och öfverenskommelse ej — — — beroende, af denne.

Stockholm den 27 mars 1909.

Ernst Lindblad.